

Izvorna jezična inačica ove stranice [it](#) nedavno je izmijenjena. Naši prevoditelji trenutano pripremaju jezičnu inačicu koju vidite.

talijanski

Swipe to change

Izvođenje dokaza

Italija

1 Teret dokazivanja**1.1 Koja su pravila u vezi s teretom dokazivanja?**

Najprije treba istaknuti da su u talijanskom pravnom sustavu dokazi uređeni dvama različitim propisima: postupovna pravila utvrđena su člancima 228. i 229. Zakona o parničnom postupku, a takozvana materijalna pravila utvrđena su člancima od 2730. do 2735. Građanskog zakonika. Sustav je razdvojen na materijalna pravila i postupovna pravila zbog zakonskog sustava koji je prethodno bio na snazi te u skladu s Napoleonovim zakonikom, u kojem je prevladavao pristup da bi dokaze trebalo razmotriti i sa statičkog stajališta i s dinamičkog stajališta (u potpunosti postupovnog). U Izvješću o Građanskom zakoniku objašnjeno je, u skladu s prethodno navedenim razlozima, da se dokazi upotrebljavaju za ostvarenje ili općenitu obranu prava osobe, i to ne samo u pravnom postupku, već i izvan takvog postupka i prije njegova pokretanja: stoga dokazi imaju taj položaj u kodifikaciji pravâ. Teret dokazivanja uređen je prethodno navedenim tekstom, a ne Zakonom o parničnom postupku.

Raspodjela tereta dokazivanja uređena je, općenito govoreći, Građanskim zakonikom, kojim je u članku 2697. propisano da „osobe koje namjeravaju ostvariti pravo pred sudom dostavljaju dokaze o činjenicama kojima potkrepljuju svoj zahtjev. Stranka koja osporava valjanost tih činjenica ili tvrdi da je pravo izmijenjeno ili je iscrpljeno, dostavlja dokaze o činjenicama kojima potkrepljuje takav prigovor”. Prema tome, u skladu s tim načelima, tužitelj mora dokazati činjenice na kojima temelji svoj zahtjev, odnosno činjenice na temelju kojih se traže pravni učinci. S druge strane, tuženik mora dostaviti dokaze o činjenicama kojima se isključuje odgovornost ili koje pokazuju da je pravo iscrpljeno ili izmijenjeno na način da je potrebno odbiti zahtjev tužitelja. Ako tužitelj ne može potkrijepiti svoje tvrdnje, zahtjev se odbija, bez obzira na to je li tuženik dostavio argumente ili dokaze kojima potvrđuje svoju obranu. U skladu s člankom 2698. Građanskog zakonika ništav postaje svaki sporazum sklopljen u cilju prijenosa ili promjene tereta dokazivanja neotuđivog prava ili zbog kojeg je bilo kojeg od stranaka pretjerano teško ostvarivati njezina prava. Nedovoljnim dokazima šteti se predmetu stranke – bez obzira na to je li riječ o tužitelju ili tuženiku – koja mora dokazati ili osporiti činjenice jer je postojanje nedovoljnih dokaza istovjetno nepostojanju dokaza.

1.2 Postoje li pravila prema kojima su određene činjenice izuzete od tereta dokazivanja? U kojim slučajevima? Je li moguće predočiti dokaze kako bi se pokazalo da određena pravna pretpostavka nije valjana?

U skladu s člankom 115. Zakona o parničnom postupku (kako je izmijenjen Zakonom br. 69 iz 2009.) sud može smatrati činjenice dokazanima, bez obzira na dokaze koje je dostavila stranka koja iznosi zahtjev, ako ih suprotna stranka koja se pojavila pred sudom nije posebno osporila. Stoga, odstupajući od članka 2697. Građanskog zakonika, činjenica se smatra dokazanom ako nije odmah osporena. To se pravilo ne primjenjuje u slučajevima odsutnosti: ako se tuženik ne pojavi pred sudom, činjenice koje je iznio tužitelj ne smatraju se „nespornima” jer to pravilo kojim je uređeno suđenje u odsutnosti „nije u skladu s tradicijama talijanskog postupovnog prava, na temelju kojeg se nikada ne smatra da je stranka koja se ne pojavi pred sudom ili to učini sa zakašnjenjem dala prešutno priznanje” (Ustavni sud (*Corte Costituzionale*), presuda br. 340 od 12. listopada 2007.). Drugim riječima, u okviru talijanskog parničnog postupka, ako se stranka ne pojavi pred sudom, ne smatra da se je dala prešutno priznanje, već da je prešutno osporila tvrdnju. Međutim, u iznimnim okolnostima zakonom su izričito predviđeni scenariji u kojima činjenica da se stranka nije pojavila pred sudom čini posebno postupanje koje se smatra pretpostavljenim: npr. na temelju članka 789. Zakona o parničnom postupku, ako nijedna od uključenih stranaka izričito ne ospori projekt, to se smatra njegovim odobrenjem (vidjeti presudu br. 3810 Vrhovnog kasacijskog suda (*Corte Suprema di Cassazione*), Građanski odjel, vijeće II., od 6. lipnja 1988.).

Teret dokazivanja ublažen je u slučaju „pretpostavki”, odnosno ako je dokazna vrijednost određenih činjenica propisana u samom zakonu ili se sudu omogućuje izvođenje zaključaka o nepoznatoj činjenici iz poznate činjenice (članak 2727. Građanskog zakonika). Pretpostavke se dijele na sljedeće: 1. zakonske pretpostavke, odnosno pretpostavke utvrđene u zakonu koje je moguće pobiti (*ius tantum*), što znači da ih je moguće odbaciti u slučaju protivnih dokaza, ili koje nije moguće pobiti (*ius et de iure*), što znači da ih nije moguće na sudu odbaciti pomoću protivnih dokaza; 2. jednostavne pretpostavke, koje sud mora ocijeniti po vlastitom nahođenju, prihvaćajući samo ozbiljne, precizne i dosljedne pretpostavke; jednostavne pretpostavke ne prihvaćaju se u odnosu na činjenice koje u skladu sa zakonom nije moguće dokazivati svjedočenjem (članak 2729. Građanskog zakonika). Teret dokazivanja ublažen je i u slučaju dobro poznatih činjenica, odnosno činjenica koje su opće poznate u trenutku i na mjestu donošenja presude, zbog čega u pogledu njih ne postoji nikakva sumnja (članak 115. Zakona o parničnom postupku).

1.3 U kojoj mjeri sud mora biti uvjeren u neku činjenicu kako bi presudu temeljio na postojanju te činjenice?

Sud mora ocijeniti dokaze po vlastitom nahođenju, osim ako je zakonom predviđeno drukčije. Isto tako mora izvesti dokaze iz odgovora koje su mu dale stranke, iz njihova neopravdanog odbijanja da dopuste provođenje pretraga koje je naložio sud te, općenito, iz ponašanja samih stranaka tijekom postupka (članak 116. Zakona o parničnom postupku). Odluka suda da podrži zahtjev ili prigovore protiv tog zahtjeva mora se temeljiti isključivo na činjenicama koje su u potpunosti dokazane, izravno ili putem pretpostavke. Presuda suda ne može se temeljiti na činjenicama koje nisu dokazane, čak i ako su moguće ili vrlo vjerojatne.

2 Izvođenje dokaza**2.1 Mora li stranka uvijek podnijeti zahtjev za izvođenje dokaza ili sudac u određenim predmetima može izvesti dokaze na vlastitu inicijativu?**

U skladu s talijanskim pravnim sustavom na izvođenje dokaza primjenjuje se načelo da opseg postupka određuju stranke (*principio dispositivo*), kako je utvrđeno u članku 115. stavku 1. Zakona o parničnom postupku: sud mora svoju presudu temeljiti na dokazima koje su dostavile stranke, „osim u slučajevima koji su propisani zakonom”. Međutim, određene iznimke od toga pravila utvrđene su u sljedećim člancima Zakona o parničnom postupku:

- u članku 117., kojim je dopušteno neformalno ispitivanje stranaka
- u članku 118., kojim je dopušteno traženje pretrage osoba i predmeta
- u člancima 61. i 191., na temelju kojih sud može zatražiti vještačenja
- u članku 257., na temelju kojeg sud može pozvati svjedoka kojeg je spomenuo neki drugi svjedok i
- u članku 281.b, na temelju kojeg opći sud (*tribunale*) koji se sastoji od jednog suca može zatražiti svjedočenje ako su u opisu činjenica koje su dale stranke spomenute osobe za koje se čini da su upoznate s činjenicama.

U radnim se sporovima načelo da stranke određuju opseg postupka može zamijeniti sustavom koji je obilježen inkvizitornim elementima, posebno u skladu sa sljedećim odredbama:

– člankom 420., kojim je predviđeno slobodno ispitivanje stranaka za vrijeme rasprave o predmetu i

– člankom 421., kojim je propisano da sud može u bilo kojem trenutku na vlastitu inicijativu naložiti prihvaćanje bilo koje vrste dokaza, čak i izvan ograničenja utvrđenih u Građanskom zakoniku. U postupku koji se odnosi na roditeljsku odgovornost sud može naložiti izvođenje dokaza na vlastitu inicijativu, uključujući pretrage koje provodi porezna policija (*polizia tributaria*), ali samo kad je riječ o nalogima koji se odnose na maloljetnike. Tijekom postupka za razvod braka, ako postoje bilo kakvi sporovi, opći sud nalaže provođenje istraga u pogledu dohotka, imovine i stvarnog životnog standarda stranaka te se, prema potrebi, koristi uslugama porezne policije.

2.2 Ako je zahtjev stranke koji se odnosi na izvođenje dokaza odobren, što slijedi?

Ako jedna stranka zatraži izvođenje dokaza, suprotna stranka može zatražiti izvođenje protivnih dokaza. Sud će odobriti oba zahtjeva ako ima razloga vjerovati da će dostavljene činjenice biti važne za donošenje presude.

Ako prihvati dokaze, sud će ih i razmotriti.

Nakon izvođenja dokaza donosi se odluka u predmetu.

2.3 U kojim slučajevima sud može odbiti zahtjev stranke za izvođenje dokaza?

Dokazi se tradicionalno definiraju kao sredstvo kojim se činjenica može učiniti poznatom i kojim se stoga može dokazati tu činjenicu i utvrditi njezinu nepobitnost ili kao instrument za uvjeravanje suca o predmetnim činjenicama. Kako bi bio prihvaćen u postupku, preliminarni zahtjev mora biti „dopušten” i „relevantan”. Kako bi bio dopušten, preliminarni zahtjev ne smije biti u suprotnosti sa zabranom utvrđenom zakonom (npr. članak 2726. Građanskog zakonika, koji se odnosi na plaćanja): drugim riječima, sud mora utvrditi je li predložena posebna mjera izvođenja dokaza u suprotnosti sa zakonom. Takozvani „neobičajeni” dokazi, koji nisu određeni u Građanskom zakoniku, isto tako podliježu zabranama utvrđenima zakonom. S druge strane, relevantnost se ispituje iz drukčije perspektive i odnosi se na „činjenicu koja čini predmet dokaza”. Kako bi preliminarni zahtjev bio odobren, sud mora utvrditi hoće li činjenica koju se želi dokazati imati stvarni učinak na presudu u predmetu. Stoga se činjenice koje ne bi imale nikakav utjecaj na odobrenje ili odbijanje zahtjeva ne prihvaćaju, čak i ako su dokazane. Kako bi se sudu omogućilo da ocijeni relevantnost dokaza, zakonodavstvom je propisano da zahtjev mora ispunjavati minimalnu razinu količine podataka i stoga sadržavati najmanje tri vrste informacija: tematske: GDJE?; povijesne: KADA?; i funkcionalne: U KOJU SVRHU? Činjenice koje nisu izričito osporene ne trebaju se dokazivati (članak 115. Zakona o parničnom postupku).

2.4 Koji različiti načini dokazivanja postoje?

U talijanskom se pravu razlikuje između dokaznih isprava i dokaza koji nisu u obliku isprava. Dokazi uređeni Građanskim zakonikom nazivaju se „uobičajenima”.

Dokazne isprave uključuju:

javne isprave (članci 2699. i dalje Građanskog zakonika)

privatne isprave (članci 2702. i dalje Građanskog zakonika)

telegrame (članci 2705. i dalje Građanskog zakonika)

domaće spise i evidenciju (članak 2707. Građanskog zakonika)

računovodstvenu evidenciju poduzeća (članak 2709. Građanskog zakonika)

mehanički izrađene primjerke (članak 2712. Građanskog zakonika)

kopije isprava i ugovora (članci 2714. Građanskog zakonika).

Računalne isprave isto su tako dokaz.

Dokazi koji nisu u obliku isprava uključuju:

svjedočenja svjedoka (članci 2721. i dalje Građanskog zakonika)

pisane izjave svjedoka (članak 257.a Zakona o parničnom postupku)

priznanja (članci 2730. i dalje Građanskog zakonika)

formalno ispitivanje (članak 230. Zakona o parničnom postupku)

izjave pod prisegom (članci 2736. i dalje Građanskog zakonika)

pretrage (članci 258. i dalje Zakona o parničnom postupku).

Postoje i izvješća vještaka iz kojih sud dobiva stručno znanje koje mu nedostaje. U talijanskom postupovnom sustavu ne postoji završna odredba o obveznoj prirodni dokaznog sredstva jer njegovo predočenje, u načelu, nije zabranjeno. Međutim, u skladu sa talijanskom sudskom praksom, takozvanim „neobičajenim” dokazima ne mogu se izbjeći zabrane ili prekluzije uvedene materijalnim ili postupovnim pravilima; da to nije slučaj, bilo bi moguće potajno uvesti dokaze koji inače ne bi bili prihvaćeni ili bi za njihovo prihvaćanje bila potrebna prikladna formalna jamstva.

2.5 Na koji se način od svjedoka dobivaju dokazi te kako se ti načini razlikuju od onih pomoću kojih se dokazi dobivaju od vještaka? Kakva su pravila u vezi s pisanim dokazima i izvješćima/mišljenjima vještaka?

Sud prihvaća svjedočenje (članak 245. Zakona o parničnom postupku); na temelju sudskog naloga svjedok mora doći pred sud i svjedočiti pod punom materijalnom i kaznenom odgovornošću u slučaju nedolaska. Sud određuje mjesto, vrijeme i način izvođenja dokaza. Na zahtjev uključene stranke, sudski službenik dostavlja poziv svjedoku. Svjedok čita izjavu da je obavezan govoriti istinu i zatim ga sudac ispituje – stranke ne smiju svjedoče izravno ispitivati. Sudu je dopušteno da, uz suglasnost stranaka, izvodi dokaze pisanim putem (članak 257.a Zakona o parničnom postupku). Vještake imenuje sud koji im postavlja pitanja na koja oni moraju odgovoriti. Vještaci su isto tako obavezni doći na raspravu i prisegnuti da će govoriti istinu. Vještaci u pravilu pripremaju pisano izvješće, ali sud od njih može tražiti da dođu na raspravu, gdje ih može usmeno ispitati (članak 195. Zakona o parničnom postupku). Pisani dokazi postaju dio postupka nakon unošenja u spis stranke, u trenutku prve pojave ili kasnije, ovisno o rokovima propisanim u zakonu (ne nakon rokova dodijeljenih raspravi u skladu s člankom 183. Zakona o parničnom postupku, za uobičajene postupke utvrđivanja činjenica).

2.6 Imaju li neki načini dokazivanja veću težinu od drugih?

U talijanskom pravnom sustavu najveća se važnost pridaje javnim ispravama i pretpostavkama koje nije moguće pobiti. Javne su isprave (članci 2699. i dalje Građanskog zakonika) one isprave koje je izradio, na temelju svih potrebnih formalnosti, javni bilježnik (*notaio*) ili drugi javni službenik koji je ovlašten potvrditi njihov javni status u mjestu gdje je isprava pripremljena. Javne isprave imaju punu vrijednost dokaza, osim ako se dokaže da su lažne. Ako se ukloni takva sumnja, one čine apsolutni i bezuvjetni dokaz. Pretpostavke koje se ne mogu pobiti (članak 2727. Građanskog zakonika) još su djelotvornije jer ne dopuštaju protivne dokaze.

2.7 Je li za dokazivanje određenih činjenica obvezna primjena određenih načina dokazivanja?

Zakonom je propisano da se određene činjenice moraju dokazivati posebnim vrstama dokaza, što u nekim slučajevima podrazumijeva javne isprave, a u drugima pisane isprave koje mogu biti javne ili privatne.

2.8 Jesu li svjedoci zakonski obvezni svjedočiti?

Svjedoci su obavezni svjedočiti, osim ako je zakonom propisano drukčije. Postoje odredbe kojima su obuhvaćeni sljedeći slučajevi: nemogućnost svjedočenja, zabrane svjedočenja određenih osoba i mogućnost suzdržavanja od iznošenja dokaza. Obveza svjedoka da iznese dokaze izravno proizlazi iz ovlasti koju sud ima na temelju članka 255. Zakona o parničnom postupku da, u slučaju nedolaska svjedoka, naloži dovođenje svjedoka na sud i odredi mu novčanu kaznu.

2.9 U kojim slučajevima mogu odbiti svjedočenje?

U slučajevima utvrđenima u Zakonu o kaznenom postupku na koji se upućuje u Zakonu o parničnom postupku: time su obuhvaćene osobe koje mogu odbiti iznijeti dokaze jer su obvezane poslovnom tajnom, službenom tajnom ili državnom tajnom.

2.10 Je li moguće kazniti osobu koja odbije svjedočiti ili je prisiliti da svjedoči?

U skladu s člankom 256. Zakona o parničnom postupku, svjedoka koji dođe na sud, ali odbije svjedočiti bez odgovarajućeg opravdanja, ili u odnosu na kojeg postoji opravdan razlog vjerovati da daje lažno svjedočenje ili da skriva dokaze, sud će prijaviti javnom tužitelju te mu proslijediti primjerak zapisnika s rasprave.

2.11 Postoje li osobe koje ne mogu svjedočiti?

Osobe koje imaju osobni interes u pogledu činjenica u predmetu ne mogu iznositi dokaze jer njihov interes znači da bi mogle imati pravo uključiti se u postupak kao stranka (članak 246. Zakona o parničnom postupku). Kad je riječ o **strankama uključenima u sporove, koje očito ne mogu biti svjedoci**, u okviru talijanskog pravnog sustava predviđeno je **formalno ispitivanje**, koje je oblik dokaza usmjeren na dobivanje sudskog priznanja od stranke (članak 228. Zakona o parničnom postupku) i mora se provoditi u skladu s općim pravilima kojima se uređuju dokazi te se, konkretnije (članci 230. i dalje Zakona o parničnom postupku), mora iznijeti odvojenim i posebnim sredstvima. Dotična stranka mora odgovarati osobno i ne smije čitati iz bilješki, osim ako je to potrebno i ako je to odobrio sud. Pitanja koja se postavljaju stranci koja je podvrgnuta formalnom ispitivanju moraju se odnositi na činjenice koje su iznesene kao dokaz i odobrene po redosljedu koji je u skladu s formalnim ispitivanjem. Međutim, mogu se postavljati i pitanja koja se odnose na druge činjenice ako se stranke tako usuglase i sud smatra da će ta pitanja biti korisna. Ako se stranka ne pojavi na formalnom ispitivanju bez ikakvog obrazloženja ili odbije podvrgnuti se formalnom ispitivanju, činjenice koje čine predmet dokaza mogu biti **prihvaćene**, ako sud smatra da bi ih trebalo prihvatiti s obzirom na druge dokaze. U skladu s ustaljenom sudskom praksom, ako stranka odbije odgovoriti na pitanja ili se ne pojavi pred sudom, to ne čini automatski prešutno priznanje, već okolnost koja, kada se ocijeni u okviru drugih dokaza pribavljenih tijekom postupka, sudu može pružiti sredstvo za donošenje zaključaka o činjenicama iznesenima tijekom ispitivanja.

Sud ne raspolaže ovlastima prisile, osim prethodno opisanih.

2.12 Koja je uloga suca i stranaka u saslušanju svjedoka? Pod kojim uvjetima svjedok može svjedočiti videokonferencijskom vezom ili uz primjenu drugih tehničkih rješenja?

Sud ispituje svjedoka postavljajući izravna pitanja o činjenicama priznatima kao relevantnima za postupak te pitanja o istim činjenicama koja su postavili odvjetnici stranaka za vrijeme ispitivanja.

Videokonferencije nisu isključene, iako nisu izričito predviđene u Zakonu o parničnom postupku. Člankom 202. Zakona o parničnom postupku propisano je da sud, kada nalaže izvođenje dokaza, „utvrđuje vrijeme, mjesto i način izvođenja dokaza” i sud na temelju toga može zatražiti saslušanje svjedoka putem videokonferencije. Člankom 261. Zakona o parničnom postupku propisano je i da sud može naložiti snimanje video zapisa mehaničkim sredstvima, alatima ili postupcima.

3 Ocjena dokaza

3.1 Ako stranka nije legalno pribavila dokaze, postoje li ograničenja koja sud primjenjuje pri donošenju presude?

Sud ne uzima u obzir dokaze koji nisu formalno dostavljeni i prihvaćeni.

3.2 Hoće li moje svjedočenje biti dokaz ako sam stranka u postupku?

Bilo koja izjava stranke koja je u njezinu korist ne uzima se u obzir kao dokaz. Međutim, izjava o priznanju (koja, kao takva, ima negativne konotacije) dana tijekom **formalnog ispitivanja** (vidjeti odjeljak 2.11.) uzima se u obzir kao dokaz protiv stranke koja ju je dala.

Posljednji put ažurirano: 21/07/2022

Verziju ove stranice na nacionalnom jeziku održava odgovarajuća kontaktna točka EJNI-a. Prijevod je napravila služba Europske komisije. Moguće promjene u originalu koje su unijela nadležna nacionalna tijela možda još nisu vidljive u drugim jezičnim verzijama. Europska pravosudna mreža i Europska komisija ne preuzimaju nikakvu odgovornost u pogledu informacija ili podataka sadržanih ili navedenih u ovom dokumentu. Pogledajte pravnu obavijest kako biste vidjeli propise o autorskim pravima države članice odgovorne za ovu stranicu.